

TAHAR BEN JELLOUN

MED

TRAGICKÁ DRÁMA RODINY
ZNIČENEJ SEXUÁLNYM
PREDÁTOROM
POĎĽA SKUTOČNÝCH
UDALOSTÍ

Ljndeni

ABLEN

Med a blen

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Tahar Ben Jelloun

Med a blen – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

MED A BLEN

MED

TAHAR BEN JELLOUN

**A
BLEN**

Ljndeni

*Venujem svojmu bratovi Abdelazizovi, ktorý mal
veľmi rád život a ktorého život nemal veľmi rád.*

1

MURAD

Bývam v suteréne, ktorý je tak hlboko, že zavše si ho zamieňam s hrobom. Je tam chladno, čo mi v lete vyhovuje a v zime ma to hnevá, najmä preto, lebo v tomto ročnom období je v Tangeri veľmi vlhko. Nad suterénom máme dom postavený v období, keď u nás všetko fungovalo dobre a moja žena aj ja sme mali dôveru v budúcnosť. Boli sme hlúpi, no nevedeli sme to. Boli sme dokonca šťastní a nevededovali sme si, ako nám šťastie praje.

Poschodia nad suterénom sú zatvorené, lepšie povedané, vstup je tam zakázaný. Prijímacie aj ostatné izby sú zariadené, záclony zatiahnuté, koberce natiahnuté a prichytené o dlážku. Z času na čas si tam prídu mačky vykonať potrebu. Zistíme to podľa zápachu. Hostí nikdy neprijímame, na poschodia sme nikdy nikoho nepozvali. Je to tak a ja túto tému nechcem so svojou ženou preberať. Naučil som sa, že o niektorých absurdných rozhodnutiach nehodno diskutovať. Žijeme teda, ak to možno nazvať životom, na ploche štyridsiatich deviatich metrov štvorcových. Bez jediného okna. Svetlo preniká cez dvere alebo cez vikier v kuchyni. Ubytovali sme sa tam niekoľko mesiacov pred tou tragédiou.

Za trest. Odvtedy sa pochovávame v tom suteréne, ktorý často nazývam „pivnica“.

Môj matrac nie je príliš hrubý. Už som sa s ním uspokojil; dokonca som si naň zvykol. Som nízkej postavy a dosť štíhly. Matrac mojej ženy sa zdá pohodlnejší. Každý matrac je v inom kúte. Delí nás od seba päť metrov. Niekedy sa medzi nami vytvorí vzdialenosť tisícok metrov.

Kuchyňa a kúpeľňa sú na opačnej strane. Zvyšný priestor nazývame „televízny salón“, lebo tam trónia dva televízory. Každý z nás má svoj, keďže nemáme rovnaký vkus. So slúchadlami na ušiach pozeráme rozdielne programy. Moja žena zbožňuje turecké a brazílske seriály dabované do nárečovej arabčiny. Ja pozerám klasické filmy a niektoré relácie s politickými debatami. Moja žena občas zaspí a slúchadlá jej spadnú. Vtedy vstanem a vypnem jej televízor. Na druhý deň mi vyhadzuje na oči, že som ju pripravil o koniec epizódy.

Odkedy som v dôchodku, usilujem sa nezomrieť. A kladím si otázku, prečo tak vzdorujem. Chvilé radosti zažívam veľmi zriedkavo. Moje spomienky sú unavené a zo všetkých síl sa snažím už ich nevyvolávať, neutiekať sa do nich. Učím sa mať sa pred nimi na pozore.

Existujem tak, ako vládzem. Nič extra. Pokúsil som sa tú ranu zaceliť, nie odstrániť, alebo aspoň ju odo mňa, od nás vzdialiť.

Stáva sa mi, že v tom suteréne sa uprene zahľadím na istý bod. Zrak sa mi zastiera. Všetko sa mi pred očami rozmazáva. Všetko, čo ma obklopuje, ma ťaží a skľučuje. To miesto je

až príliš veľké na to, aby slúžilo ako hrob. Minule som videl, ako sa scvrklo telo môjho kamaráta z detstva, keď ho dávali do hrobu. Vážil určite menej než štyridsať kíl. Uložili ho na pravý bok, ako keby spal. Snehobiely rubáš bol zašpinený od hnedej hlíny. Drobné niečo prikryté belostou a hlinou. V ten večer som zaspával veľmi ťažko.

Sme pochovaní pod týmto domom, ktorý však pri pohľade zvonku pôsobí ako krásne vydarené dielo. Ten dom nás drví. Ten dom nás zosmiešňuje. Ten dom nás pomaly zabíja. Bol scénou nášho krátkého šťastia a nášho trvalého nešťastia. Moja žena o ňom rozpráva ako o nejakej zlomyseľnej starej dáme, ktorá sa na nás hnevá. Hovorí: „Tento barak sa nám nakoniec dostane až na kožu; zrúti sa na nás; býva v ňom diabol...“

Jedného dňa sme našli v našej malej záhrade tehly. Moja žena vykrikla: „Dom sa s nami rozpráva, posielala nám správy. Čo ešte od nás chce?“

Horko-ťažko som ju upokojil: „Nie, to susedia robia nejaké murárske práce a zrejme k nám spadlo niekoľko tehál.“

S príchodom noci dom začne oddychovať. Múry sa už nechvejú. Plafón sa už nehýbe. Dom nás však má v moci, ako keď sa vás zmocní nejaký duch. Moja žena zavesila do všetkých izieb rozličné amulety prinášajúce šťastie. Do kútov nalieva čerstvé kravské mlieko a zapaluje vonné tyčinky privezené z juhu krajiny. To všetko robí preto, aby zapudila zlý osud a nešťastie.

Mali sme z toho domu odísť, ponúknuť ho na predaj a nastahovať sa do praktickejšieho bytu v centre mesta. Lenže

niečo ma od toho odradilo, najmä moja žena. Pri pomyslení na sťahovanie ma ovládne únava. Jeden z mojich bratrancov dokonca zomrel na druhý deň po namáhavom a vyčerpávajúcom sťahovaní. Viem, predmety a obchodné záležitosti sú zloprajné.

Každé ráno sa snažím ísť von. V kaviarni *Ibéria* sa stretávam so svojimi bývalými kolegami z kancelárie. Nie sú to moji priatelia; sú to, povedzme, moji známi. Spája nás určité tajomstvo, nedôstojné názory. Dáme si vždy kapučíno v pohároch, zhovárame sa o tom, čo je nového v krajine, a pozorujeme ľudí prechádzajúcich okolo. Hovoríme si, že Maroko sa zmenilo a že už nestíhame sledovať všetko nové, čo sa deje. Napríklad počet dievčat a žien zahalených závojmami neprestáva narastať. „Človek by si myslel, že to je móda,“ povedal raz ten, ktorého sme prezývali Rubio, „lebo všetky ženy sa zahaľujú, od matiek až po šetky!“

Narodil som sa niekoľko rokov po vyhlásení nezávislosti mojej krajiny. Otec mi rozprával, aké honosné bolo obdobie, keď bol Tanger medzinárodným mestom. Otec pracoval v hoteli *El Minzah*. V mýtickom paláci preslávenom vďaka svojej klientele, ktorá prichádzala zo všetkých kútov sveta. Na stenách v bare boli vystavené fotografie filmových a šansonových hviezd, niektoré z nich venované môjmu otcovi. Rock Hudson, Elizabeth Taylorová, Victor Mature, Louis Jourdan, Léo Ferré, Charles Aznavour, Gilbert Bécaud atď.

Myslím, že môj otec bol vedúci osobného oddelenia alebo námestník riaditeľa, v každom prípade zastával dôležitú

funkciu. Často nám nosil dary, ktoré mu venovali klienti. Pamätám sa, že som dostal krásne čierne pero, atramentové pero s kalamárom. Moja sestra raz zdedila veľmi peknú šatku. Stávalo sa, že nám dával aj vreckové v zahraničnej mene, v dolároch, talianskych lírach, anglických librách. Veľmi ma bavilo, keď som ich chodil zameniť za pesety na *rue Siaghine*. Nevedel som, že peniaze sa zamieňajú.

El Minzah bol dušou mesta. Pri vchode stáli ako sochy dvaja černosi oblečení v tradičných červených odevoch. Raz som sa otca spýtal, prečo sú tí muži čierni. „Sú to potomkovia bývalých otrokov; riaditeľ hotela je Angličan, ktorý pracoval v Indii, a práve on nám vnucuje ten folklór.“

Do hotela sme nemali právo vojsť. Keď ma mama poslala s nejakým odkazom za otcom, vždy som požiadal recepčnú, aby ho zavolala. Otec vyšiel von a prikázal mi, aby som mu rýchlo povedal, prečo som prišiel.

V nedeľu som sa rád prechádzal so svojím bratrancom Rašidom po Španielskej avenue popri mori. Večer sme chodili po bulvári. Chodiť po bulvári znamenalo premávať sa po korze na bulvári Pasteur. Kráčali sme s určitou nonšalanciou charakteristickou pre obyvateľov Tangeru po celej tej dlhej ulici, kde sa elegantne oblečené mladé dievčatá predvádzali na verejnosti. V tých časoch sa ešte nepoužívalo sloveso „zbalit“, ale cieľom premávania sa po korze bolo vzbudiť pozornosť dievčat, ktoré tam prichádzali z rovnakých dôvodov ako my.

Na bulvári Pasteur bola agentúra Air France, anglické obchody značky Kent, parfuméria Madini, kníhkupectvo

Obelisky, kaviareň *Claridge* a veľa obchodíkov, ktoré vlastnili Indovia a predávali tam fotoaparáty a tranzistorové rádiá.

Zakaždým som sa tam zastavil a spýtal sa, koľko stojí malý tranzistor Philips. Keď som dostal vysvedčenie, podarilo sa mi presvedčiť otca, aby mi ho kúpil. Toto malé rádio neskôr zohralo v mojom kultúrnom vzdelávaní veľmi dôležitú úlohu. Spával som s uchom prilepeným na jeho červené puzdro. Počúval som divadelné hry z Comédie-Française, ktoré vysielalo Radio France. Ako blázon som priam hltal vedomostnú hru *Quitte ou double*, ktorú uvádzal Marcel Fort, najmä keď sa otázky týkali filmu. Raz večer som vyhral stotisíc starých frankov. Nehral som naostro, ale na otázky som odpovedal ešte pred súťažiacim.

Ach, ten malý technický zázrak! Ja, ktorý som prežil detstvo bez hudby, vďaka tomuto tranzistoru som vedel naspamäť piesne Georgea Brassensa, Jeana Ferrata, Léa Ferrého, Barbary a Juliette Gréco. Pokiaľ ide o ich repertoár, bol som neporaziteľný. Všetci spievali Aragona, Villona, Baudelaira, a práve oni vo mne vzbudili lásku k francúzskemu jazyku.

Ešte aj dnes sa pamätám na to obdobie, keď sme nemali televíziu. Vo francúzskej knižnici na *rue de Fès* som si požičiaval knihy. Cez deň som čítal, večer som počúval rádio. Popoludní som mal každodenné filmové predstavenie. So sestrou sme sa ponáhľali do Alcazaru alebo do Capitolu pozrieť si film, akýkoľvek film. V tých dvoch sálach premietali denne jeden film. Otca som presvedčil, že kino je užitočné pre môj všeobecný kultúrny rozhľad.

Tento Tanger už neexistuje. Je to normálne. Kinosály zavreli. Z jednej sa stala kaviareň, druhá je v ruinách. Mladé dievčatá ešte vždy „robia“ bulvár, ale už zväčša zahalené. A tranzistor už nepočúva nikto.

Po maturite som odišiel do Rabatu, kde som študoval právo a ekonómiu. Zvyšok života už bol menej oslňujúci, aj keď na začiatku manželstva som bol šťastný.

2

MALIKA

Dnes ráno som vyšla na prvé poschodie a otvorila dvere aj okná vo veľkom salóne, tam, kde si mačky vykonávali potrebu. Všetko som vyčistila. Vetrala som celé predpoludnie. Po chvíli, keďže som už nevládala, sadla som si na zem a chrbtom som sa oprela o taburet. Zavrela som oči, aby som sa nerozplakala. Môj muž mi často vyčíta, že som urobila kríž nad všetkým, čo je vybudované nad suterénom. Ten salón som veľmi starostlivo pripravovala na svadbu svojej dcéry. Myslela som na to už vtedy, keď ešte nemala ani desať rokov. Vybrala som látky, pokrovce, záclony. Zverila som tú prácu najlepšiemu mykačovi bavlny v meste, slávnemu Mohamedovi-Mošemu, ktorý mal matku židovku a otca moslima. Žila som v snoch. Predstavovala som si tú slávnosť a priam som počula aj hudbu, ktorá ju sprevádzala. Teraz salón slúži ako záchod pre divé mačky.

Mojich dvoch chlapcov ovládli ich manželky. Jeden emigroval do Kanady, druhý pracuje ako zástupca riaditeľa v istej továrni, čo mu neposkytuje veľa času, aby ma chodil navštíviť. Keď mu to jeho žena dovoľí, príde len narýchlo a prinesie kvety a ovocie.

Sme jednoduchí, čestní a skromní ľudia. Áno, chudobní. Čestní? Vlastne aj áno. Vydala som sa za úžasného, pozorného, čestného, príliš čestného, mravného muža. Predtým, ako ma požiadal o ruku, sme sa nepoznali. Robili sme všetko tak ako za starých čias naši rodičia a starí rodičia. Moja matka bola presvedčená, že to je záruka pokojného a šťastného života. Láska neprichádza ako poryv vetra. Tvorí sa každé ráno. Súhlasila som s jej názorom a v seriáloch, ktoré som vytrvale pozerala, som zistila, že láska na prvý pohľad sa končí skazou.

Spočiatku sme si osvojili veľmi jednoduchý spôsob života. Boli sme pripravení na manželské šťastie. Dúfali sme v to, očakávali sme to. Potom sa do nášho nenáročného pokojného života vmiesilo nešťastie. Bolo to čosi ako fatalita. Zlému osudu sa podarilo vniknúť k nám a všetko spustošiť. Verila som v život, verila som v odvahu a trpezlivosť. Lenže za niekoľko minút sa všetko zrútilo. Som poverčivá ako moja matka. Citovala nášho milovaného proroka a hovorila mi, že on veril v zlý osud. Veriacim odporúčal lásku k múdrosti a zavrhnutie závidi. Obklopuje nás závistlivý, žiarlivý, zlý osud, a keď nájde nejakú trhlinu, prenikne do nášho súkromia, do nášho bytu, do našich tajomstiev. Viem, že človek je od základu zlý, ale ako dobrá moslimka som dúfala v božiu pomoc a ochranu, aby som mohla žiť v pokoji. Boh a jeho prorok na nás zabudli. Alebo nás potrestali ešte počas nášho života. Nebesá sa rozostúpili a blesk prišiel roztrhať biele periny pokojného života. Je to tak. Zlorečenie, nebeský hnev.

Pamätám sa na časy, keď sa práve dokončila stavba domu. Vložili sme doň všetky úspory. Pomohla nám celá naša rodina. Môj muž, posadnutý pocitom zlého svedomia, zdedeným po svojich rodičoch, mi hovorieval: „Každá druhá tehla má na sebe znak podplácania. Jedného dňa sa dom na nás zrúti a dostaneme len to, čo si zaslúžime.“ Pokúšala som sa presvedčiť ho, že podplácanie zaviedla do ľudských vzťahov naša krajina. Veľmi nízke platy úradníkov všetkých nabádajú, aby sa zariadili podľa okolností. Myslím, že som raz dokonca počula, ako môj otec pripomenul vyhlásenie istého veľmi vplyvného ministra: ak sú platy nízke, nech si Maročania navzájom pomôžu a doplnia priamo úradníkom to, čo im štát nemôže dať...

Odkaz bol jasný, podplácanie tvorí súčasť našej mravnosti.

On vo svojich zásadách zmeravel a priznávam, že som ho len horko-ťažko prinútila, aby sa pridal k tomu obrovskému zástupu ľudí, čo sa tým zásadám prispôsobujú.

Dnes ráno mi zvieralo srdce. Aby som utišila bolesť, otvorila som dvere do Samiinej izby. To sa mi už veľmi dlho nestalo. Jej veci sú ešte vždy tam. Izba je v takom stave, v akom ju zanechala v deň tragédie. Otvorila som skriňu. Poprezerala som si jej malé šaty; jedny som vybrala, priložila som si ich na tvár a zhlboka som vdychovala ich vôňu. Vôňu svojej dcéry. Parfum jej života. Stopy jej tajomstiev. Vzala som jednu košelu a voňala som ju, ako sa ovoniava kvet. Sadla som si na peľasť postele a dlho som plakala. To ma upokojovalo. Srdce mi už nezviera-

lo. Ešte vždy som však cítila bolesť, bolesť v hĺbke svojho bytia.

Neviem, ako to robia iní, ale ja to nedokážem. Som roztrieštená, amputovaná, kruto zbitá, zničená, a naďalej sa musím pretvarovať, predstierať, že žijem, liečiť si ochorenia, starať sa o svojho muža, ktorý je presvedčený, že je chorý, myslieť na svoje deti, predstavovať si budúcnosť, ktorá bude samá diera. Zem sa mi pod nohami zatriasla a vír ma stiahol na dno. Priznávam, že som sa tej sile, ktorá ma tam viedla, ľahko poddala. Myslela som si, že keď sa tomu odovzdám, keď sa nebudem brániť, moje utrpenie sa skončí.

Vo chvíľach, keď mám myseľ jasnú, kladiem si otázku, ako sa náš manželský pár, ktorý sa chystal prežiť starobu rozvážne, mohol zmeniť na čosi ohavné. Toľko nenávisť, toľko nevlúdnosti! To sa na nás nepodobalo. Teraz sa už u nás peklo zabývalo, zanechalo svoje stopy, zvyklo si na naše čoraz horšie nálady, prispôsobilo sa našim mániám, našim slabostiam a aj našej chorobnej vôli vyjadrovať zlo, robiť zlo. A nevidím spôsob, ako tú situáciu upokojiť, ako dosiahnuť, aby z nás opäť boli normálni, láskyplní, priateľskí, veľkodušní ľudia, a najmä ľudia, ktorí sú šťastní, že žijú.

3

MURAD

Zomieram. Zomieram od hladu. Moja žena mi už nedáva jesť. Neopustila ma, len mi zabúda pripravovať jedlo. Nezabudla to. Rozhodla sa, že ma nechá zomrieť od hladu. Je tu. Je de-sivo tu. Neodišla odo mňa. Hovorí, že si ma stráži ako oko v hlave. Hovorí mnoho vecí, ktoré nie sú ničím podložené. Rozpráva sama pre seba a ja musím jej blúznenie počúvať, v opačnom prípade ma trestá. Chladničku neotvára, aby nepodľahla pokušeniu skonzumovať to, čo nám náš syn prináša. Jedlo šanuje preto, lebo je skúpa. Vždy bola skúpa. S pribúdajúcimi rokmi sa táto jej nerest zmenila na krutosť. Jedlo konzumuje potajomky. Všetko preratúva. Hovorí, že so mnou trpí, že by si bola zaslúžila bohatého a veľkorysého muža. Ja som veľkorysý, ale nie bohatý. Dávam to, čo mám, a na výdavky nehľadím. A to mi potom vyhadzuje na oči.

Už nemám sily vstať ani protestovať. Rozprávajú už len moje oči. Ona sa na mňa ani nepozrie. Prejde okolo mňa, a vôbec ma nevidí. Mne to však neprekáža. Práve naopak, cítim úľavu z toho, že na mne nespočinie jej pohľad. Od-dýchnem si, lebo jej pohľad je ťažký od výčitiek a narážok.

Včera ma udrela. Päšťou mi vrazila do brucha. To som neočakával. Napriek tomu si trúfla. Stratila nervy. Keď jej prasknú nervy, už nevie, čo robí. Rozhadzuje okolo seba nerozbitné predmety, knihy, podušky, ale riad nie. V zlosti ju dokáže zastaviť iba jej skúposť.

Udrela ma, lebo mi z rúk vypadla miska s mliekom. Udrela ma, lebo miska je dôležitejšia ako ja.

Hlboko ma to zasiahlo. Vyhŕkli mi slzy a nedokázal som ich zastaviť. Plakal som potichu. Našťastie tam nebolo ani jedno z našich detí. Plakať pred deťmi je najhoršie poníženie. Ona to vie. Keď nás prídu navštíviť, ponosuje sa im. Robí všetko pre to, aby ju považovali za ťažšie chorú, ako som ja. Začína ma očierňovať. Hovorí: „Váš otec je chorý, ale preháňa to, robí sa chorým preto, aby ho všetci ľutovali; ja som veľmi chorá a nikto si nerobí starosti o moje zdravie. Už ani nespávam. On spí a chrápe ako býk. Ja už ďalej nevládzem.“

Mám pre presnosť uviesť, že so spánkom nemá nijaké problémy, že zaspí, len čo si položí hlavu na vankúš, a že ja trávim noci tým, že ju pozorujem, ako spí hlbokým spánkom? Nechcem sa s ňou ňatahovať o tom, v akom stave je moja choroba. Každý z nás má kopy vlastných problémov.

Som hladný. Lekár u mňa zistil problém s málokrvnosťou. Chýbajú mi sily a energia. Chudnem.

Predtým, keď nám chodila pomáhať upratovačka Fatema, chystala mi jedlo potajomky, využívala chvíle, keď bola moja žena niekde vonku, aby ma nakrmila. Jedol som schuti a cítil som sa lepšie. Lenže moja žena ju prepustila.

Bola príliš drahá. Nemáme peniaze na to, aby sme zaplatili upratovačku, ktorú treba ešte aj živiť. Aj keď... Nebola veľmi dobre platená, ale súhlasila s tým, že nám bude pomáhať ako spomienku na staré časy, keď všetko dobre fungovalo.

Fatemy je mi ľúto. Ona to vie. Dokonca ma podozrievala z toho, že ma priťahuje. Mne už síce dávno nestojí, ale rád sa na ženy pozerám. Nachádzam u nich vždy niečo príjemné, ľúbivé. Moja žena to vie a vrčí na mňa zakaždým, keď ma pristihne, ako sa dívam na nejakú ženičku v akomkoľvek veku. Fatema mala pekné poprsie. Ženské prsia sa mi vždy páčili. Do Maliky som sa vlastne zaľúbil vďaka jej kyprému a pevnému poprsiu. Mladí ľudia sa pred sobášom nestýkali. Najprv sa vzali a potom sa stretávali. Ja som to urobil ako všetci ostatní. Moja matka išla požiadať o jej ruku jej rodičov. Ešte pred ňou k nim prišla žena z oddelenia sobášov, ktorá na prah ich vchodu položila obrovskú kyticu kvetov. Veci sa už predtým pohli. Malika mala dvadsaťdva rokov, čo bolo na vstup do manželstva veľa. Ja som mal o dva roky viac.

Musím o tom už prestať premýšľať. Prichádza moja žena, srší z nej zlosť. Zvrieskne:

„Kde si zapatrošil môj diaľkový ovládač?“

Vôbec nič som nikde nezapatrošil. Neodpovedám. Ona vrieska ešte hlasnejšie.

„Neviem, kde je diaľkový ovládač.“

„Robíš to naschvál, snažíš sa ma vynervovať, robíš všetko pre to, aby si ma vyviedol z rovnováhy, aby som zmeškala svoj seriál. Si chorý, zákerný, zvrátený...“

Nehovorím nič. Zavriem oči a vzdialim sa do svojich myšlienok. Jej krik ku mne dolieha, ale jeho sila je zoslabená. Podarilo sa mi postaviť múr z betónu a železa medzi jej vrieskanie a seba. Potreboval som veľa času na to, aby som to zvládol, je to pre mňa čosi ako hranica, ktorá ma pred ňou chráni.

Všimol som si, že nejaký čas ma už neoslovuje krstným menom. Nepoužíva moje meno. Nazýva ma „ty“. Raz vyriekla moje priezvisko. Rozosmialo ma to. Je čudné počuť vlastnú ženu, ako vás oslovuje vaším priezviskom, ako keby ste boli niekto cudzí.

Vlastne som sa stal niekým cudzím. Nič už nespoznávam. Som doma, ale necítim sa ako doma. Viem, že je to náš dom, naše obydlie, ale steny a koberce mi nič nepripomínajú. Nestrácam pamäť, ale povedzme, že mám pamäť vyšinutú. Necítim sa tu dobre. Kladiem si otázky. Ona o tom nevie nič. Aj tak by ten problém nepochopila. Pokladala by ma za blázna. Už sa to aj stalo. Raz som sa odvážil zažartovať a povedal som, že náš suterén je naša rodinná hrobka. Chcel som tým vyjadriť, že v tomto dome sa už neodohráva nič živé. Ona vstala, priložila si ukazovák ku sluche, pokrútila ním a povedala mi: „Ty si blázon, vedela som to, žijem s bláznom, to je fakt úžasné!“

Moje telo je pre mňa cudzie. Jedného dňa som sa zobudil a položil som si otázku, komu patrí telo, ktoré nosím. Bol som presvedčený, že nosím telo niekoho iného. Našťastie som to svojej žene nepovedal, lebo by zatelefonovala na psychiatriu.